

Η ΠΙΠΑ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ
(ΑΝΤΙ)ΣΟΒΙΕΤΙΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Εισαγωγή, ανθολόγηση, απόδοση
ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ

Δεύτερη έκδοση

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ

ii

Η ΠΙΠΑ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
(ΑΝΤΙ)ΣΟΒΙΕΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

75

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὰ [πολιτικά] ανέκδοτα εἶναι μιὰ ὑπέροχη σελίδα τῆς καθημερινότητος τῆς ἐποχῆς μας. Σὲ αὐτὰ καταγράφονται μὲ τρόπο πνευματώδη τὰ πάντα: τὸ μίσος τοῦ ἀπλοῦ πολίτη καὶ ἡ ἀγανάκτησή του γιὰ τὴ βανασότητα καὶ τὶς ἀδικίες τῆς κρατικῆς πολιτικῆς· ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ἀπελπισία του· τὸ γέλιο καὶ τὰ δάκρυά του.

ΑΡΚΑΝΤΙ ΓΚΕΟΡΓΚΙΕΒΙΤΣ ΜΑΝΚΟΦ,
Τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς ἀπλοῦ ἀνθρώπου,
24 Ἰουλίου 1933

ΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ (*анекдоты*) γιὰ τὸ σοβιετικὸ καθεστῶς ἐμφανίστηκαν ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐγκαθίδρυσής του· παρὰ τὶς διώξεις ὅσων συλλαμβάνονταν νὰ λένε ἢ καὶ ἀπλῶς νὰ ἀκοῦν ανέκδοτα ποὺ ἀσκοῦσαν κριτικὴ ἢ γελοιοποιοῦσαν τὴ σοβιετικὴ ἐξουσία καὶ τὴ μαρξιστικὴ-λενινιστικὴ ἰδεολογία, γνώρισαν τεράστια διάδοση στὴν ΕΣΣΔ καί, μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, στὶς σοσιαλιστικὰς χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ἐξακολού-

θησαν να παράγονται και να αναμεταδίδονται μαζικά από τους πολίτες των χωρών αυτών έως το τέλος του «ύπαρκτου σοσιαλισμού», μέχρι δηλαδή την κατεδάφιση του Τείχους του Βερολίνου το 1989 και την όριστική διάλυση της ΕΣΣΔ, το 1991. Η ιδιαιτερότητα του φαινομένου έγκειται στην τεράστια έκταση που γνώρισε, σε αντίθεση με τα ανέκδοτα που κυκλοφορούσαν σε άλλα όλοκληρωτικά καθεστώτα, στη διάρκειά του και στην ποικιλία του.

Σωστά ο Άρκαντι Μάνκοφ είχε αντιληφθεί τη μοναδικότητα των αντισοβιετικών ανέκδотων και τη σημασία τους για την καθημερινότητα των Σοβιετικών πολιτών. Είναι χαρακτηριστική η επισήμανση δυτικών έρευνητών ότι, όταν ρωτούσαν πρόσφυγες από τις χώρες του ανατολικού μπλόκ για τις συνθήκες ζωής εκεί, εκείνοι κατά κανόνα ξεκινούσαν τις απαντήσεις τους με την αφήγηση ανέκδотων που κυκλοφορούσαν στις χώρες τους. Οι ίδιοι τα έπαιρναν πολύ στα σοβαρά και θεωρούσαν πώς κωδικοποιούν σε σύντομη φόρμα και περιγράφουν με ακρίβεια την καθημερινότητά τους. Ο Μάνκοφ συνεχίζει: «Υπάρχει κάτι —ότιδήποτε— που δεν έχει βρεθεί στη θέση του μέσα σε αυτά τα ανέκδοτα; Τα λένε φω-

ναχτὰ οἱ κολλητοὶ φίλοι τσουγκρίζοντας τὰ ποτήρια τους· τὰ ψιθυρίζουν μεταξύ τους ἄνθρωποι στὰ σταυροδρόμια καὶ στὶς στάσεις τοῦ τράμ· τὰ ἀφηγοῦνται οἱ συνάδελφοι στὴ δουλειά, ἔχοντας τὸ νοῦ τους ποιὸς ἀκούει. Ἐλπίδα καὶ ἀπελπισία, γέλιο καὶ δάκρυα...»

[...]

Ὁ πυρήνας ἑνὸς ἀνεκδότου εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ἀστεῖο: ἡ λέξη ἢ ἡ φράση, κατὰ κανόνα στὸ τέλος του, ποὺ φωτίζει ἀναδρομικὰ τὴν ὑπόλοιπη ἱστορία καὶ κάνει τὸν ἀκροατὴ νὰ γελά, συνήθως μὲ βάση κάποια λογικὴ ἀνατροπὴ, ἐνῶ ταυτόχρονα ἐκτοξεύει ἓνα χλευαστικὸ βέλος ἐνάντια στὸ καθεστῶς, μιὰ καὶ μιλάμε γιὰ πολιτικὰ ἀνέκδοτα.

Σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις, οἱ παραλλαγές ἑνὸς ἀνεκδότου εἶναι πάμπολλες — πράγμα ἀναμενόμενο, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ ἔργο τοῦ προφορικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ μάλιστα ἔχει δημιουργηθεῖ σὲ συνθήκες παρανομίας καὶ τὸ ὅποιο, ἐπίσης, δὲν ὑπόκειται κὰν στοὺς περιορισμοὺς μιᾶς αὐστηρῆς φόρμας, ὅπως π.χ. τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἢ ἄλλα λαϊκὰ συλλογικὰ δημιουργήματα. Εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον

νά ὀδηγηθεῖ κανεῖς, εἴτε φιλολογικὰ εἴτε ἱστορικά, σὲ μιὰ ὑποτιθέμενη ἀρχικὴ μορφὴ ἑνὸς ἀνεκδότου.

Τὰ ἀνέκδοτα ταξίδευαν στὴν ἀχανὴ καὶ πολυπολιτισμικὴ ΕΣΣΔ καὶ σὲ ὅλο τὸ ἀνατολικὸ μπλόκ· ἐνδεχομένως τὰ ὀνόματα τῶν ἡγετῶν ἢ ἄλλα πραγματολογικὰ στοιχεῖα ἄλλαζαν καὶ προσαρμόζονταν στὰ δεδομένα τοῦ κάθε τόπου ἢ καὶ τῆς κάθε ἐποχῆς, ἀλλὰ χωρὶς πάλι αὐτὸ νὰ εἶναι βέβαιο πῶς θὰ συμβεῖ: π.χ. ἓνα ἀνέκδοτο γιὰ τὸν Μπρέζνιεφ μπορεῖ οἱ Ἀνατολικογερμανοὶ νὰ τὸ ἔλεγαν γιὰ τὸν Οὔλμπριχτ ἢ μπορεῖ νὰ τὸ κρατοῦσαν χωρὶς νὰ τὸ διασκευάσουν, μὲ ἥρωα τὸν Μπρέζνιεφ, ἢ, τέλος – τὸ πιὸ σύνηθες, ποὺ μπερδεύει ἀκόμη περισσότερο τὰ πράγματα –, μπορεῖ τὸ ἴδιο ἀνέκδοτο στὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία νὰ κυκλοφοροῦσε καὶ στίς δύο ἐκδοχές.

Η ΠΙΠΑ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ
(ΑΝΤΙ)ΣΟΒΙΕΤΙΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Τὰ καλὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ

Στὴ συνέλευση τοῦ κολχόζ ὁ πρόεδρος μιλάει γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔχει κάνει τὸ σοβιετικὸ καθεστῶς στὴ ζωὴ τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ:

— Νά, βλέπετε ἐδῶ τὴ Μαρία Πετρόβνα! Τί ἦταν πρὶν; Μιὰ ἀπλὴ ἀγρότισσα. Ὅλη μέρα σκοτωνόταν στὴ δουλειὰ καὶ φοροῦσε κουρέλια. Καὶ τώρα διευθύνει τὴν Ἀγροτικὴ Λέσχη. Ἡ πάρτε τὴν Πελαγία Φιοντόροβνα, ἐδῶ μπροστά: κι αὐτὴ μιὰ φτωχὴ καὶ ἀμόρφωτη χωριάτισσα ἦταν, καὶ τώρα εἶναι ὑπεύθυνη τῆς Βιβλιοθήκης τῆς περιφέρειάς μας. Κι ἀπὸ ἐδῶ, ὁ Στεπὰν Μητροφάνιτς. Τί ἦταν; Ἐνας μέθυσος, ἓνα ρεμάλι, ἓνα ἀπόβρασμα τῆς κοινωνίας. Καὶ τώρα εἶναι γραμματέας τοῦ Κόμματος!

Περὶ κομμουνισμοῦ

Μιὰ γιαγιά ρωτάει τὴν ἐγγονή της:

— Τί εἶναι, παιδάκι μου, αὐτὸς ὁ κομμουνισμὸς ποὺ λένε;

— Γιαγιά, ὅταν θὰ φτάσουμε στὸν κομμουνισμό, τὰ μαγαζιά θὰ εἶναι γεμάτα! Θὰ ἔχει κρέας, τυριά, λουκάνικα... Θὰ μπορεῖς νὰ πηγαίνεις καὶ νὰ ἀγοράζεις ὅ,τι θέλεις!

— Ἄχ, τί ὠραῖα! Ὅπως μὲ τὸν τσάρο, δηλαδή!

Ἐδῶ Ράδιο Ἀρμενία

Οἱ ἀκροατὲς μᾶς ρωτοῦν: « Ποιὰ ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὰ μαθηματικὰ καὶ στὸν ἐπιστημονικὸ μαρξισμὸ-λενινισμό; »

Ἐμεῖς ἀπαντᾶμε: « Στὰ μαθηματικὰ ὑπάρχει ἐρώτημα καὶ ἀπόδειξη· στὸν μαρξισμὸ-λενινισμό εἶναι ὅλα ἀποδεδειγμένα καὶ δὲν ρωτᾶς τίποτα ».

Κριτική

— Σύντροφε Λένιν, ἂν χρειαστεῖ, γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐπανάστασης, μποροῦμε νὰ ἐκτελέσουμε δέκα ἀνθρώπους;

— Ναί, σύντροφε Στάλιν, μπογοῦμε.

— Κι ἂν χρειαστεῖ, γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐπανάστασης, μποροῦμε νὰ ἐκτελέσουμε ἑκατό;

— Ναί, μπογοῦμε, σύντροφε.

— Χίλιους μποροῦμε;

— Γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐπανάστασης πάντα; Ναί.

— Δέκα χιλιάδες;

— Ἔ, ναί, σύντροφε, μπογοῦμε.

— Ἐκατὸ χιλιάδες;

— Κοίτα τῶγα, σύντροφε, μὲ ἀγάπη πάντα καὶ βέβαια μὲ συντροφικὴ ἀλληλεγγύη, θὰ πγέπει νὰ σοῦ κάνω μιὰ κάποια κγιτική: ἴσως καὶ νὰ εἶσαι κάπως ὑπεγβολικός.

Ὁ παπαγάλος

Ἐνας ἄντρας ἐμφανίζεται ἔντρομος στὰ κεντρικὰ τῆς Ἔν Κὰ Βὲ Ντέ.* Κατάχλομος, λουσιμένος στὸν ἰδρώτα, πηγαίνει στὸν ἀξιωματικὸ ὑπηρεσίας καὶ τοῦ λέει:

— Ἦρθα νὰ ἀναφέρω ὅτι μοῦ κλέψανε τὸν παπαγάλο.

— Γι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀπευθυνθεῖς στὴν ἀστυνομία, σύντροφε, νὰ δηλώσεις τὴν κλοπὴ τοῦ παπαγάλου...

— Ναί, ναί, θὰ πάω στὴν ἀστυνομία νὰ δηλώσω τὴν κλοπὴ τοῦ παπαγάλου. Πάντως, νὰ ξέρετε ὅτι διαφωνῶ ἐντελῶς μαζί του πολιτικά.

* Ἔν Κὰ Βὲ Ντέ: Ἡ μυστικὴ ὑπηρεσία ἀσφαλείας ποὺ ἔφερε εἰς πέρας ὅλες τὶς συλλήψεις ἀντιφρονούντων καὶ ἐσωκομματικῶν ἀντιπάλων. Ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Λένιν καὶ τὸν Φέλιξ Ντζερζίνσκι ὡς Τσέκα, μετονομάστηκε σὲ Γκέ Πὲ Οὐ τὸ 1923, σὲ Ἔν Κὰ Βὲ Ντέ τὸ 1934, σὲ Ἐμ Γκὰ Μπέ τὸ 1946 καὶ σὲ Κὰ Γκέ Μπέ τὸ 1953.

Εύγνωμοσύνη

Πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση, οἱ Τσούκτσι, οἱ γηγενεῖς τῆς βορειοανατολικῆς Σιβηρίας, αἰσθάνονταν δύο πράγματα: κρύο καὶ πείνα. Ἐκτοτε, ἔχει προστεθεῖ ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα.

Ἐν ἀρχῇ ἦν...

Σὲ ἓνα μᾶρ κάθονται ἓνας γιατρός, ἓνας μηχανικός κι ἓνα στέλεχος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Πίνουν καὶ συζητοῦν τίνος ἡ δουλειὰ εἶναι σημαντικότερη.

— Ἐμεῖς ἤμασταν οἱ πρῶτοι στὸν κόσμο, λέει ὁ γιατρός. Ποιός, νομίζετε, δημιούργησε τὴν Εὐα ἀπὸ τὸ πλευρὸ τοῦ Ἀδάμ;

— Τρίχες, λέει ὁ μηχανικός. Ἐμεῖς ἤμασταν πρῶτοι. Ποιός νομίζεις δηλαδὴ ὅτι δημιούργησε τὴν τάξη ἀπὸ τὸ χάος;

— Καὶ ποιός δηλαδὴ νομίζετε ὅτι δημιούργησε τὸ χάος; πετάγεται τὸ στέλεχος.

Ἐδῶ Ράδιο Ἀρμενία

Οἱ ἀκροατὲς μᾶς ρωτοῦν: «Τί εἶναι χάος;»

Ἐμεῖς ἀπαντᾶμε: «Ἀρνούμαστε νὰ σχολιάσουμε τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία».

Ποινές

Δυὸ κρατούμενοι συζητοῦν στὴ φυλακὴ:

— Πόσα χρόνια;

— Δέκα.

— Τί ἔκανες;

— Τίποτα.

— Μὴ λές ψέματα. Ἡ ποινὴ ἂν δὲν κάνεις τίποτα εἶναι μόνο πέντε.

Τὸ διάγγελμα τοῦ Κάρλ Μάρξ

Ὁ Κάρλ Μάρξ ἀνασταίνεται καὶ ἐπισκέπτεται τὴν ΕΣΣΔ. Τὸν ὑποδέχονται στελέχη τοῦ Κόμματος καὶ τὸν ξεναγοῦν: τὸν πᾶνε σὲ ἐργοστάσια, σὲ κολεκτίβες, σὲ νοσοκομεῖα καὶ σχολεῖα, σὲ πανεπιστήμια καὶ ἐρευνητικὰ κέντρα. Στὸ τέλος τῆς ξενάγησης, ὁ Μάρξ ζητᾷ νὰ τοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ ἀπευθυνθεῖ στὸν λαὸ ζωντανὰ ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. Τὰ στελέχη διστάζουν, μιλᾷνε χαμηλόφωνα μεταξύ τους, παίρνουν τηλέφωνα. Ὁ Μάρξ καταλαβαίνει τὴν ἀμηχανία τους καὶ ὑπόσχεται νὰ πεῖ μόνο μία φράση. Μὲ τὰ πολλά, τοῦ δίνουν τὴν ἄδεια μὲ βαριά καρδιά. Ὁ Μάρξ βγαίνει στὸ ραδιόφωνο καὶ λέει:

— Προλετᾶριοι ὅλων τῶν χωρῶν, μὲ συγχωρεῖτε!

Ἐδῶ Ράδιο Ἀρμενία

Οἱ ἀκροατὲς μᾶς ρωτοῦν: «Εἶναι δυνατὸν νὰ οἰκοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμὸς σὲ μιὰ χώρα;»

Ἐμεῖς ἀπαντᾶμε: «Εἶναι, ἀλλὰ καλύτερα νὰ ζεῖς σὲ ἄλλη».

Λένιν καὶ Στάλιν

Ὁ Λένιν πεθαίνει. Δίπλα στὸ κρεβάτι του, ὁ Στάλιν.

— Ἄχ, σύντγοφε, πεθαίνω... Ἡ Ἐπανάσταση... Ἡ Σοβιετικὴ Πατρίδα...

— Δῶσε τὴν ἐξουσία σὲ μένα, Βλαντίμιρ Ἰλίτς.

— Φοβᾶμαι ὅτι ὁ λαὸς δὲν θὰ σὲ ἀκολουθήσει, σύντγοφε.

— Ἐ, ὅποιος δὲν ἀκολουθήσει ἐμένα θὰ ἀκολουθήσει ἐσένα.

Εύτυχισμένα παιδικά χρόνια

Στήν παρέλαση τῆς Πρωτομαγιάς, ἓνας γέρος — φαίνεται 100 χρονῶν — κρατάει ἓνα πανὸ μὲ τὸ σύνθημα ποὺ εἶναι γραμμένο σὲ ὅλα τὰ νηπιαγωγεῖα καὶ τὰ σχολεῖα τῆς ΕΣΣΔ: «Σὲ εὐχαριστῶ, σύντροφε Στάλιν, γιὰ τὰ εὐτυχισμένα παιδικά μου χρόνια!» Τὸν πλησιάζουν δύο ἀστυνομικοί:

— Τί εἶναι αὐτό; Κοροϊδεύεις; Ὅταν ἦσουν ἐσὺ παιδί, ὁ σύντροφος Στάλιν δὲν εἶχε κὰν γεννηθεῖ.

— Ἐ, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸν εὐχαριστῶ.

Εὐτυχία εἶναι...

Ἕνας Βρετανός, ἕνας Γάλλος κι ἕνας Ρῶσος συζητοῦν γιὰ τὴν εὐτυχία:

— Εὐτυχία γιὰ μένα, λέει ὁ Βρετανός, εἶναι νὰ κάθομαι δίπλα στὸ τζάκι μὲ ἕνα οὐίσκι κι ἕνα καλὸ βιβλίο, ἐνῶ τὸ πιστό μου σκυλὶ κοιμᾶται στὰ πόδια μου.

— Γιὰ μένα, λέει ὁ Γάλλος, εὐτυχία εἶναι νὰ ἀπολαμβάνω ἕνα ὑπέροχο δεῖπνο σὲ ἕνα καλὸ ἐστιατόριο μὲ μιὰ πανέμορφη γυναίκα, ξέροντας ὅτι μετὰ θὰ πᾶμε μαζὶ στὸ κρεβάτι.

— Σιγὰ τὴν εὐτυχία, λέει ὁ Ρῶσος. Εὐτυχία εἶναι νὰ κάθομαι στὸ διαμέρισμά μου τὸ βράδυ, νὰ χτυπάει ἡ πόρτα, νὰ μπαίνουν τρεῖς πράκτορες, νὰ μὲ ρωτᾶνε: «Ὁ Στεπὰν Στεπάνοβιτς Παραμόνοφ;» κι ἐγὼ νὰ τοὺς ἀπαντῶ: «Ἀπὸ πάνω μένει».

Ἐδῶ Ράδιο Ἀρμενία

Οἱ ἀκροατὲς μᾶς ρωτοῦν: «Θὰ ὑπάρχει ἀστυνομία ὅταν πιά θὰ ἔχουμε οἰκοδομήσει τὸν κομμουνισμό;»

Ἐμεῖς ἀπαντᾶμε: «Φυσικὰ ὄχι. Οἱ πολίτες θὰ ἔχουν μάθει νὰ συλλαμβάνονται μόνοι τους».

